

ISSN 1392–6195 (print)
ISSN 2029–2058 (online)
JURISPRUDENCIJA
JURISPRUDENCE
2010, 4(122), p. 153–167.

NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ, SUSIJUSIŲ SU NETEISĖTU DISPONAVIMU NARKOTINĖMIS IR PSICHOTROPINĖMIS MEDŽIAGOMIS, DALYKO PROBLEMINIAI ASPEKTAI

Edita Gruodytė

Vytauto Didžiojo universiteto Teisės fakulteto
Viešosios teisės katedra
E. Ožeškienės g. 18, LT-44254, Kaunas, Lietuva
Telefonas (+370 37) 751 044
Elektroninis paštas e.gruodyte@tf.vdu.lt

Pateikta 2010 m. rugsėjo 1 d., parengta spausdinti 2010 m. gruodžio 9 d.

Anotacija. Straipsnyje analizuojami aktualūs narkotinių ir psichotropinių medžiagų bei augalų, kurių sudėtyje yra narkotizuojančių medžiagų, sampratos ir su ja tiesiogiai susiję kiti aspektai. Remiantis Lietuvos teisės aktų ir tarptautinių konvencijų bei jų komentarų nuostatomis atskleidžiama narkotinių ir psichotropinių medžiagų samprata, augalų, turinčių narkotizuojančių medžiagų, traktavimas Lietuvos teisės aktuose, jų kiekio klausimai ir sampratos skirtumai, taikant Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 265 straipsnį ir visus likusius analizuojamojo skyriaus straipsnius, augalų auginimo atribojimo nuo narkotikų gamybos problemos bei administracinės atsakomybės už narkotinių augalų auginimą probleminiai aspektai. Mokslinės analizės metu gautų išvadų pagrindu siūlomi konkretūs teisėkūros lygmens sprendimai.

Reikšminiai žodžiai: narkotinės ir psichotropinės medžiagos, augalai, 1961 m. Bendroji konvencija, 1971 m. Psichotropinių medžiagų konvencija, baudžiamoji atsakomybė.

Įvadas

BK XXXVII skyriuje, kuriame nustatyta baudžiamoji atsakomybė ir už veikas, susijusias su disponavimu narkotinėmis arba psichotropinėmis medžiagomis, įstatymų leidėjas nagrinėjamų nusikalstamų veikų dalykui apibūdinti vartoja dvi sąvokas: „narkotinės ir psichotropinės medžiagos“ bei į „narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašą įtraukti augalai“. Šio skyriaus 269 straipsnyje pateikiamas formalus narkotinių ir psichotropinių medžiagų apibrėžimas, kadangi nurodoma, kad jomis pripažįstamos medžiagos, įtrauktos į Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintus narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašus.¹ Atitinkamai į pirmąjį narkotinių ir psichotropinių medžiagų, draudžiamų vartoti medicinos tikslams, sąrašą², kuris keletą kartų jau buvo papildytas naujais augalais, įtraukti visi narkotinių arba psichotropinių medžiagų savyje turintys augalai, tokie kaip aguonos ir jų dalys (išskyrus sėklas), kanapės (ir jų dalys), kokamedžio lapai, puošnioji vožtė ir jos dalys, gyslotasis vyklys ir jo dalys, kvaitulinis šalavijas ir jo dalys, linažiedis sukutis ir jo dalys, svaigusis kvaitulis ir jo dalys, dėl to atsiranda tam tikro painumo, vertinant, kada asmuo turėtų atsakyti pagal BK 265 straipsnį už neteisėtą narkotinių augalų auginimą, o kada asmens veiksmai turėtų būti kvalifikuojami jau pagal minėto Kodekso 259–260 straipsnius. Be to, nelabai aišku, kaip turėtų būti atliekama ekspertizė (ar nustatinėjama tik narkotinių/psichotropinių medžiagų sudėtis konkrečiuose aptiktuose augaluose, ar imama jų visa masė, ar vertinamas tik pats augalų kiekis), siekiant teisingai įvertinti kaltinamojo veiksmus pagal atitinkamus BK straipsnius. Lietuvos teismų praktikos analizė parodė, kad teismai ir kitos teisėsaugos institucijos ne visuomet teisingai kvalifikuoja asmens veiksmus, kai buvo ir auginami narkotinių medžiagų turintys augalai, ir po to kai iš jų gaminamos narkotinės medžiagos. Ne visuomet teisingai aiškinami ir vertinami tokie procesai, kaip narkotinių bei psichotropinių medžiagų gaminimas ir jo atribojimas nuo į narkotinių arba psichotropinių medžiagų sąrašą įrašytų augalų auginimo.

Šių teorinio, taip pat ir praktinio lygmens problemų analizei ir skiriamas šis straipsnis. Taikant lingvistinį, istorinį, lyginamąjį ir kitus mokslinius metodus, atsižvelgiant į Jungtinių Tautų (toliau – JT) konvencijas ir ypač į pirmąsias dvi iš jų – 1961 m. Bendrąją konvenciją bei 1971 m. Psichotropinių medžiagų konvenciją ir šių konvencijų komentarus – bus pateikti atsakymai į iškeltas problemas.

1. Augalų, turinčių savyje narkotinių arba psichotropinių medžiagų, statuso aspektai

Šio skyriaus tikslas – nustatyti, kas laikoma narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis, bei kuo jos skiriasi nuo augalų, turinčių savyje narkotinių ir psichotropinių medžiagų, kadangi tai yra esminis skirtumas, atribojantis BK 259–260 straipsnius nuo šio kodekso 265 straipsnio.

1 Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 89-2741, 269 str.

2 Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašo patvirtinimo. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 4-113.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 269 straipsnis nepateikia aiškaus narkotinių ir psichotropinių medžiagų apibrėžimo, kadangi nukreipia į Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintus narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašus. Analogišką nuorodą pateikia Narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymas, kuris yra šiek tiek informatyvesnis palyginti su BK pateikta apibrėžtimi, nes nurodo, kad narkotinės ir psichotropinės medžiagos tai *į Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintus kontroliuojamų medžiagų sąrašus įrašytos gamtinės arba sintetinės medžiagos, kurios dėl kenksmingo poveikio ar piktnaudžiavimo jomis sukelia sunkų žmogaus sveikatos sutrikimą, pasireiškiantį asmens psichine ir fizine priklausomybe nuo jų, arba pavojų žmogaus sveikatai*³ bei atskleidžia esminius šių medžiagų požymius, keliančius pavojų asmens sveikatai. Tačiau abiejuose apibrėžimuose neminimi patys augalai, kurių sudėtyje yra narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų, o tai ir savaime suprantama, kadangi paprastai tik atskiros augalų dalys (kaip, pavyzdžiui, aguonų stiebeliai ir galvutės, kanapių žiedynai ir viršūnės) savyje turi narkotizuojančių medžiagų. Tačiau, kita vertus, esant tokiam apibrėžimui lieka neaišku, koks tokių augalų statusas.

Reikia pažymėti, kad Narkotinių ir psichotropinių medžiagų įstatymo 8 straipsnyje nurodoma, jog Lietuvos Respublikos teritorijoje draudžiama auginti opijines aguonas, kanapes bei kokamedžius, tačiau jokių aiškesnių nuorodų ar jų priskyrimo prie kokių nors sąrašų nėra pateikta. Be to, dabartiniu metu, be jau nurodytų augalų, yra įrašyti ir šeši nauji augalai⁴, tuo tarpu įstatymo 8 straipsnis nėra jais papildytas, o tai leidžia daryti prielaidą, kad minėtų augalų kaip ir nėra draudžiama auginti.

Atsižvelgiant į tai, kad abu apibrėžimai nukreipia į kontroliuojamų medžiagų sąrašus, tikslinga ši teisės aktą paanalizuoti detaliau. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos įsakyme, kuriuo patvirtinami narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašai, visos medžiagos pagal du kriterijus – jų žalingą poveikį žmogaus sveikatai, kai jais piktnaudžiaujama, ir pagal tai, ar jos gali būti vartojamos sveikatos priežiūros tikslais – suskirstytos į tris sąrašus⁵. Visi augalai, turintys savyje narkotinių arba psichotropinių medžiagų, įrašyti į pirmą sąrašą, o tai reiškia, kad jie yra draudžiami vartoti medicinos tikslams.

Pažymėtina, kad iki 2000 m., galiojant senai Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymo redakcijai, jame pateiktos augalų formuluotės: *kokos lapai, aguonų galvutės ir stiebeliai bei kanapės ir jų dalys*⁶ suponuoja išvadą, kad narkotinėmis bei psichotropinėmis medžiagomis buvo pripažįstamos tik atskiros narkotinių augalų dalys, iš esmės tik tos, kuriose kaupiasi narkotinės ir psichotropinės medžiagos, pačių augalų kaip vienetų nepriskiriant prie narkotinių medžiagų. Nors šiek tiek abejonių lieka dėl

3 Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 8-161, 2 str.

4 Kvaitulinis šalavijas, puošnioji vožtė ir kt. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas „Dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašo dalinio pakeitimo“. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 59-1939.

5 Gruodytė, E. *Narkotikai ir baudžiamoji atsakomybė*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 198.

6 Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašo patvirtinimo. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 42-1043.

kanapės augalo, nes sąrašė pateiktą formuluotę galima traktuoti skirtingai – ir kaip viso augalo, ir tik kaip atskirų jo dalių.

Nuo 2000 m. sausio 6 d. įsigaliojusi narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašų redakcija⁷ yra gerokai aiškesnė, bet taip pat akivaizdžiai kitaip traktuoja augalus, kadangi į sąrašą įrašomos ne tik atskiros augalų dalys, bet ir patys augalai kaip vienetai. Atitinkamai pirmajame sąrašė nurodoma, kad draudžiamos aguonos ir jų dalys (išskyrus sėklas) bei kanapės ir jų dalys. 2002 m. sąrašas papildomas *Psilocybe* genties grybais, 2008 m. kvaituliniu šalaviju ir jo dalimis bei puošniąja vožte ir jos dalimis, 2009 m. – gyslotuoju vykliu ir jo dalimis, linažiedžiu sukučiu ir jo dalimis bei svaigiuoju kvaituliu ir jo dalimis. Prie visų augalų (įskaitant ir naujai įrašytuosius į sąrašą) skliausteliuose anglų kalba nurodoma sąvoka „plant“, o tai lietuviškai reiškia – „augalas“. Taip naujoji sąrašų redakcija (išskyrus anksčiau aptartą išimtį) nebepalieka abejonių, kad narkotinėms ir psichotropinėms medžiagoms priskiriami patys augalai, ne tik narkotizuojančios jų dalys.

Atkreiptinas dėmesys, kad vienas augalas – kokamedis, į narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašą nėra įrašomas, o įvardijamos tik atskiros šio augalo dalys – kokamedžio lapai ir kokamedžio pasta. Galima būtų teigti, jog pagal dabartinę BK 265 straipsnio formuluotę⁸ kokamedžio augalus Lietuvoje nėra draudžiama auginti ir už jų auginimą nėra nustatyta baudžiamoji atsakomybė, o tai laikytina esamo įstatymo spraga.

Tokia Lietuvos Respublikos sveikatos ministerijos pozicija, kai į narkotinių bei psichotropinių medžiagų sąrašą įrašomi ir patys augalai, kelia tam tikrų abejonių, nes tik atskiros augalų dalys yra naudojamos narkotikų gamybai, taigi kelia realų pavojų žmonių sveikatai, be to, iš esmės identiškai šiam sąrašui augalų pavadinimai perkelti ir į narkotinių, ir į psichotropinių medžiagų kiekių lentelę⁹, o tai gali sukelti praktinių problemų, apskaičiuojant pas asmenį aptiktų narkotikų faktinius kiekius, jeigu surandama dar neparuoštų vartoti narkotizuojančių augalų. Kita vertus, tokias formuluotes bent iš dalies galima ir pateisinti, nes: pirma, šie augalai paprastai ir auginami tik dėl narkotizuojančių medžiagų išskyrimo; antra, dabartiniai mokslo laimėjimai leidžia gamtoje augančius augalus gerokai „patobulinti“, juose gerokai padidinant narkotizuojančių medžiagų koncentraciją; trečia, nustatomi vis nauji, iki šiol mums nežinomi augalai, kuriuos asmenys pritaiko narkotikų gamybai, ir todėl gali būti sunku iš karto nustatyti, kurios jų dalys bei kiek yra pavojingos.

7 Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašo dalinio pakeitimo. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 59-1939.

8 Baudžiamoji atsakomybė nustatyta už didelį kiekį aguonų, kanapių arba kitų į narkotinių ar psichotropinių medžiagų sąrašą įrašytų augalų. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 89-2741, 265 str.

9 Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymu dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų nedidelio, didelio ir labai didelio kiekio nustatymo“ patvirtintose rekomendacijose į lenteles perkelti analogiški, kaip ir prieš tai aptarto ministro įsakymo, narkotinių bei psichotropinių medžiagų sąrašai, išskyrus tai, kad šiame įsakyme, konkrečiai 3-oje jo eilutėje, įvardijama kaip narkotinė medžiaga aguonos ir jų dalys (išskyrus sėklas), tačiau skliaustuose nėra pateikiama informacijos, kad tai yra aguonos augalas, tuo tarpu prie visų kitų ten nurodytų augalų skliaustuose yra pažymėta, jog tai yra augalai. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 41-1899.

Tokia Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos pozicija atitinka ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką, kadangi šis 2002 m. Senato nutarime nurodė, kad prie narkotinių bei psichotropinių medžiagų priskiriami ir augalai, turintys narkotinių bei psichotropinių medžiagų¹⁰. Tačiau taip pat kyla klausimas, ar tokia Lietuvos pozicija atitinka tarptautinėse konvencijose įtvirtintas nuostatas, ypač kad sąrašai sudaryti pateikiant tiesiogines nuorodas į 1961 ir 1971 m. JT konvencijas ir prie jų esančius sąrašus, bei esamų BK straipsnių pagrįstumą, kadangi jame atskirai nustatyta atsakomybė už augalų, įrašytų į narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašą (bet ne narkotinių ir psichotropinių medžiagų), auginimą bei visos kitos veikos (gaminimas, perdirbimas, įgijimas, laikymas, gabenimas, siuntimas, platinimas), išimtinai susijusios su narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis.

Abejonių dėl Lietuvoje sudarytų kontroliuojamų medžiagų sąrašų atitikimo Konvencijos nuostatoms yra išsakyta ir kasacinėje byloje¹¹, kurioje kasatorius pateikia klausimą, ar Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, į narkotinių medžiagų sąrašą įrašydama visą kanapės augalą bei jo dalis, turėjo tokią teisę ir ar neišplėtė baudžiamojo įstatymo suteiktų galių bei pačios narkotinės medžiagos sąvokos, ir siūlo byloje tiesiogiai taikyti 1961 m. Konvenciją¹².

Analizuojamame Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos įsakyme nurodoma, kad narkotinės ir psichotropinės medžiagos į pirmąjį sąrašą perkeltos iš 1961 m. Bendrosios narkotinių medžiagų konvencijos IV sąrašo bei 1971 m. Konvencijos I sąrašo. Tačiau prie konvencijų esančiuose sąrašuose patys augalai nėra įvardyti. Pavyzdžiui, prie 1961 m. Konvencijos esančiame sąrašė įrašyta *kanapės ir kanapių derva*, tačiau atkreiptinas dėmesys, kad šioje Konvencijoje nurodomas akivaizdus skirtumas tarp „kanapės“ kaip narkotinės medžiagos ir „kanapės augalo“ (lot. *cannabis plant*), pateikiant skirtingus apibrėžimus. Atitinkamai kanapė apibrėžiama kaip kanapės augalo galvutės su žiedais arba vaisiais (išskyrus sėklas ir lapus, jeigu tarp jų nėra galvučių), iš kurių nebuvo išgauta derva, nesvarbu kaip jos būtų įvardytos, o tai rodo, kad kanapei, kaip sąrašė esančiai narkotinei medžiagai, priskiriamos tik narkotizuojančios kanapės augalo dalys, bet ne visas kanapės augalas. Tuo tarpu atskirai pateikiamas apibrėžimas ir kanapės augalo, kuriuo pripažįstamas bet koks *Cannabis* rūšies augalas¹³. Analogiška situacija ir dėl kokamedžio bei opijinių aguonų. Dar akivaizdesnis 1961 m. Konvencijoje numatytas skirtumas tarp narkotinių ir psichotropinių medžiagų savyje turinčių augalų bei narkotikų matomas panagrinėjus prie šio dokumento esančius medžiagų sąrašus bei jos antrąjį straipsnį. Nė vienas augalas (o tik augalų dalys, kuriose yra

10 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2002 m. birželio 21 d. nutarimas „Dėl teismų praktikos nagrinėjant psichotropinių ar narkotinių medžiagų grobimo, neteisėto šių medžiagų ir jų pirmos kategorijos pirmtakų (prekursorių) gaminimo, įgijimo, laikymo, gabenimo, siuntimo, pardavimo ar kitokio platinimo baudžiamąsias bylas (BK 232-1, 232-2, 232-5, 232-10 str.). *Teismų praktika*. 2002, 37: 425.

11 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gegužės 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje *P.K., S.K. v. Valstybė* (bylos Nr. 2K-185/2010).

12 Lietuvos Aukščiausiasis Teismas iš esmės šio kasacinio skundo argumento nutartyje neplėtojo, pažymėdamas, kad Lietuvos teismų praktika dėl nusikaltimo dalyko ir jo kiekio nesikeičia nuo naujojo Baudžiamojo kodekso įsigaliojimo ir nėra pagrindo nuo jos nukrypti šioje byloje.

13 1961 m. Bendroji narkotinių medžiagų konvencija. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 51-1768, 1 str.

narkotinių arba psichotropinių medžiagų) nėra įtrauktas į narkotinių medžiagų sąrašus. Antra, 1961 m. Konvencijos antrojo straipsnio, septintame paragrafe atskirai pažymima, koks kontrolės mechanizmas turi būti taikomas narkotinių arba psichotropinių medžiagų savyje turintiems augalams¹⁴. Trečia, ši Konvencija pateikia narkotinės medžiagos apibrėžimą, nurodydama, kad tai kiekviena gamtinė arba sintetinė medžiaga, įtraukta į I arba II sąrašą, o tai reiškia, kad patys augalai nėra narkotinės medžiagos. Šią nuostatą vienareikšmiškai patvirtina ir 1961 m. Konvencijos komentaro autoriai, kadangi pažymi, jog terminas „narkotinė medžiaga“ apima visas medžiagas, kurioms Bendroji konvencija reikalauja taikyti kontrolės priemones, išskyrus opijines aguonas, kokos krūmus, kanapės augalą, aguonų stiebelius, kanapės augalo lapus¹⁵. Išanalizavus 1961 m. Konvencijos nuostatas, akivaizdu, kad šiame dokumente skirtingai traktuojamos narkotinės medžiagos ir augalai.

Kita vertus, ir sąvokų apibrėžimuose, pateiktuose 1961 m. Konvencijos 1 straipsnyje, ir jos 36 straipsnyje, įvardijant veikas, už kurias turi būti baudžiama, vartojamas „kultivavimo“ terminas, kurį 1961 m. Konvencija apibrėžia kaip *opijinių aguonų, koka-medžio arba kanapės augalų kultivavimą*¹⁶, o tai iš esmės reiškia narkotinių medžiagų turinčių augalų auginimą. Be to, 36 straipsnyje vienareikšmiškai nurodoma, kad šalys, laikydamosi savo konstitucinių apribojimų, imasi priemonių, jog narkotinių medžiagų kultivavimas kaip ir kitos įvardytos veikos būtų pripažintas nusikalstama veika ir už tai būtų baudžiama.

Taigi ir 1961 m. Konvencijoje yra tam tikras prieštaravimas kaip ir anksčiau paminėtuose Lietuvos teisės aktuose, kadangi 36 straipsnyje vartojamas terminas *narkotinė medžiaga* (angl. *drug*), (konvencijoje apibrėžiama kaip „*kiekviena gamtinė ar sintetinė medžiaga, įtraukta į I ar II sąrašą*“¹⁷), neapima pačių narkotizuojančių augalų. Tačiau 36 straipsnyje pavartotas kultivavimo terminas taikytinas tik narkotiniams augalams, bet ne narkotinėms medžiagoms.

Kaip turėtų būti traktuojama psichotropinių medžiagų turinčių augalų samprata, remiantis 1971 m. Konvencija, gana sudėtinga atsakyti, kadangi tuo metu, kai buvo parengta ir priimta ši Konvencija, nei vienas psichotropinių medžiagų turintis augalas nebuvo atrastas arba įrašytas į prie jos esančius sąrašus. Atitinkamai šitoje Konvencijoje iš esmės nėra vartojamos nei augalų¹⁸, nei kultivavimo arba kitos panašios sąvokos, o aptikus naujų psichotropinių medžiagų savyje turinčių augalų, tokių kaip kvaitulinis šalavijas ar puošnioji vožtė, Konvencija nebuvo iš naujo peržiūrėta arba papildyta naujais

14 Opijinėms aguonoms, kokamedžiams, kanapių augalams, aguonų stiebeliams ir kanapių lapams turi būti taikomos kontrolės priemonės, numatytos atitinkamai Konvencijos 19 str. 1 dalies e punkte, 20 str. 1 dalies g punkte, 21 bis str. ir 22–24; 22, 26 ir 27; 22 ir 28; 25 ir 28 str. 1961 m. Bendroji narkotinių medžiagų konvencija, *supra* note 13.

15 *Commentary on the Single Convention on Narcotic Drugs, 1961*. Prepared by the Secretary General in accordance with paragraph 1 of Economic and Social Council resolution 914 D of 3 August 1962. New York: United Nations, 1973, p. 9.

16 1961 m. Bendroji narkotinių medžiagų konvencija, *supra* note 13, 1 str., 1 d. (i) papunktis.

17 *Ibid.* 1 str.1 d.(j) papunktis.

18 Išskyrus Konvencijos 32 straipsnį. 1971 m. Psichotropinių medžiagų konvencija. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 50-1743.

straipsniais. Kita vertus, pačioje Konvencijoje esantis psichotropinės medžiagos apibrėžimas, nors ir labai panašus į esantį 1961 m. Konvencijoje, turi dar vieną sudėtinę dalį, įvardytą – *natūrali medžiaga*.

Tai 1961 m. ir 1971 m. konvencijų narkotinės ir psichotropinės medžiagos lyginamieji apibrėžimai.

1961 m. Konvencija	1971 m. Konvencija
Kiekviena gamtinė arba sintetinė medžiaga (angl. <i>means any of substances in Schedules I and II, whether natural or synthetic</i>)	Bet kuri natūrali arba sintetinė medžiaga (angl. <i>means any substance, natural or synthetic</i>)
	Arba bet kuri gamtinė medžiaga (angl. <i>or any natural material</i>)
Įtraukta į sąrašus	Įrašyta į sąrašus

Dėl natūralios medžiagos sampratos 1971 m. Konvencijos autorių nuomonė tokia: „galima daryti prielaidą, kad Vienos konvencijos¹⁹ autoriai terminą „natūrali medžiaga“ siekė taikyti augalo dalims, kuriose yra psichotropinės medžiagos, o terminas „natūrali psichotropinė medžiaga“ taikytinas medžiagai, tiesiogiai išgautai iš augalo“²⁰. Atsižvelgiant į apibrėžimo formuluotę, daroma išvada, kad papildžius sąrašą psichotropinių medžiagų turinčiais augalais, Konvencijos nuostatos leidžia ir pačius augalus kaip vienus pripažinti psichotropinėmis medžiagomis.

Dar vienas svarbus aspektas, kurį būtina paliesti, nagrinėjant klausimus, susijusius su tarptautinėmis sutartimis, sietinas su galimybe tiesiogiai taikyti tarptautines sutartis. Į šį klausimą autorė išsamiai atsakiusi monografijoje²¹, todėl galima tik pažymėti, kad, atsižvelgiant į Lietuvos poziciją dėl tarptautinių sutarčių tiesioginio taikymo baudžiamojoje teisėje bei į analizuojamų konvencijų pobūdį ir jose įtvirtintas nuostatas, minėtos konvencijos neturėtų būti taikomos tiesiogiai, bet turi būti perkeltos į nacionalinę teisę.

Atlikus konvencijų nuostatų ir nacionalinių teisės aktų sistemine analizę, darytina išvada, kad Lietuvos pasirinkta teisinė pozicija į narkotinių bei psichotropinių medžiagų sąrašą įrašyti ir augalus, turinčius narkotizuojančių medžiagų, iš esmės neprieštarauja 1961 m. ir 1971 m. konvencijų nuostatomis, ypač atsižvelgiant į tai, kad tarptautinių sutarčių nuostatos neturi būti perkeltos pažodžiui, bet atsižvelgiant į nacionalines teises sistemas ir jų ypatumus,²² nors pasirinktas būdas, kaip matysime vėliau, kelia ir tam tikrų praktinių problemų bei šiek tiek prasilenkia su logika, kadangi pats augalas

19 1971 m. Psichotropinių medžiagų konvencija. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 50-1743.

20 *Commentary on the Convention on psychotropic substances*. Done at Vienna on 21 February 1971. New York: United Nations, 1976, p. 12.

21 Gruodytė, E., *supra* note 5, p. 98–104.

22 1961 m. Bendroji narkotinių medžiagų konvencija, *supra* note 13, 36 str. 1.; 1971 m. Psichotropinių medžiagų konvencija. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 50-1743, 21 str.

paprastai dar nėra narkotinė medžiaga, kurią iš karto būtų galima vartoti, bet būtina bent minimaliai ją paruošti.

2. Kiekio ypatumai, kvalifikuojant asmenų veiksmus pagal BK 259–260 straipsnius

Narkotinių ir psichotropinių medžiagų kiekis yra vienas iš esminių nusikalstamos veikos objektyviosios pusės požymių, lemiantis asmens veiksmų kvalifikavimą pagal atitinkamą straipsnį ir jo dalį bei „gali būti viena iš priemonių, padedančių atriboti nusikalstamas veikas, skirtas asmeniniams poreikiams tenkinti, nuo nusikalstamų veikų, susijusių su platinimo tikslais“²³. Lietuvoje apibrėžtas nedidelis, didelis ir labai didelis narkotinių ir psichotropinių medžiagų kiekiai bei šiuo pagrindu yra parengta Sveikatos ministro rekomendacinė lentelė²⁴ ir pagal tai diferencijuota baudžiamoji atsakomybė.

Pati teisės akto formuluotė suponuoja tai, jog lentelėje nurodytų kiekių neprivaloma laikytis, ir kad kiekvienu konkrečiu atveju teismas, gavęs ekspertų išvadą, atsižvelgdamas į visas kitas bylos aplinkybes turi teisę nukrypti nuo pateiktų rekomendacijų. Tokią nuomonę yra išsakęs ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senatas²⁵, tačiau praktikoje tokie nuokrypiai įvyksta labai retai, tik esant ypatingoms aplinkybėms. Pavyzdžiui, baudžiamajoje byloje, nors ir buvo nustatyta, kad G. A. įgijo didelį kiekį narkotinių bei psichotropinių medžiagų, tačiau ši aplinkybė nebuvo teisiškai inkriminuota, kadangi BK 260 straipsnyje numatyta veika padaroma tiesiogine tyčia, o tai reiškia „kad nepakanka nustatyti narkotinės medžiagos rūšį, konkretų narkotinės medžiagos pavadinimą ir veikliosios medžiagos kiekį bei pasiremti priedų lentele, bet būtina atskleisti kaltininko tyčios turinį ir įrodyti, kad kaltininkas bent bendrais bruožais suvokė, koks yra narkotinės medžiagos kiekis“²⁶. Tuo tarpu analizuojamoje byloje nuteistoji, nors ir žinojo, kad paketėlyje yra narkotinės medžiagos, tačiau nežinojo nei kiek jų, nei kokios jos rūšies ir atitinkamai nebuvo tiesioginės tyčios kiekio atžvilgiu. Autorės nuomone, teismai galėtų nuo kiekio rekomendacijų nukrypti ir dažniau, ne tik vertindami subjektyvius požymius, bet, pavyzdžiui, ir tais atvejais, kai rastas medžiagų kiekis labai nedaug viršija rekomendacinėje lentelėje nustatytą kiekį, atsižvelgus į visas kitas bylos faktines aplinkybes.

Antrasis aspektas, kurį reikėtų išsiaiškinti, sietinas su rekomendacinėje lentelėje nustatyto kiekio faktiniu apskaičiavimu. Iki 2007 m. gruodžio 14 d. pakeitimo²⁷ rekomendacinės lentelės pastabose (ties penkta žvaigždute) buvo nurodyta, kad medžiagos kiekis pateikiamas perskaičius į grynąją medžiagą, o tai teismai praktikoje suprato

23 Gruodytė, E., *supra* note 5, p. 225.

24 Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos įsakymas „Dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų nedidelio ir labai didelio kiekio nustatymo rekomendacijų“. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 41-1899.

25 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimas Nr. 37, *supra* note 10, p. 428.

26 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. birželio 5 d. nutartis baudžiamajoje byloje *Valstybė v. G. A.* (bylos Nr. 2k-456/2007).

27 Įsigaliojo nuo 2007 m. gruodžio 30 d.

klaidingai. Pavyzdžiui, Kauno apygardos teismas perkvalifikavo asmens veiksmus iš BK 206 straipsnio 1 dalies į 2 dalį dėl to, kad pas asmenį buvo aptikta 45,046 g gelsvos spalvos miltelių, turinčių 12,007 g metaamfetamino, o tai, šio teismo nuomone, yra didelis kiekis. Savo sprendimą Teismas argumentavo tuo, kad „*priešingai nei teigė pirmosios instancijos teismas, kiekis pateikiamas neperskaičius į grynąją masę, nes įsakyme yra pastaba, kurioje nurodyta, jog jei medžiagos pavadinimas pažymėtas penkiomis žvaigždutėmis, tai medžiagos kiekis pateikiamas perskaičius į grynąją masę, o tokio žymėjimo prie metaamfetamino nėra*“²⁸. Analogiška klaidinga išvada padaryta ir baudžiamojoje byloje 2K-651/2007, kai pas asmenį buvo rasta 63,051 g miltelių, kuriuose nustatyta tik 5,374 g amfetamino²⁹.

Kaip teisingai pažymėjo Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, šiose bylose penkiomis žvaigždutėmis pažymėta pastaba, skirta ne kokiam nors penkiomis žvaigždutėmis pažymėtam medžiagai, bet paaiškina bendrą lentelėse nurodytų kiekių nustatymo metodiką. Pažymėtina, kad nė ties viena iš sąrašė esančių medžiagų penkių žvaigždūčių ir nėra, o tai jau savaime rodo, jog žemesniųjų teismų išvados yra nepagrįstos. Manytina, kad žemesniųjų instancijų teismus galėjo suklaidinti tai, kad kitose žvaigždutėmis pažymėtose pastabose iš tiesų pasisakoma dėl kai kurių į sąrašus įrašytų medžiagų ypatybių arba kiekio nustatymo ir atitinkamu žvaigždūčių kiekiu yra pažymėtos atskiros medžiagos (pavyzdžiui, aguonų ir jų dalių (išskyrus sėklas) koncentratas pažymėtas trimis žvaigždutėmis, fenciklidinas – viena žvaigždute).

Naujoji rekomendacinės lentelės redakcija³⁰ iš esmės išsprendžia aptartą problemą, kadangi pirmoji pastaba, esanti iš karto po rekomendacinių medžiagų kiekių lentelių, pažymi, kad narkotinių ir psichotropinių medžiagų kiekiai lentelėje pateikti, jei nurodyta kitaip, perskaičius į grynąją medžiagą (pavyzdžiui, laisvosios bazės kiekį), o tai reiškia, kad visais atvejais, išskyrus pačioje lentelėje numatytas išimtis, reikia apskaičiuoti grynosios medžiagos kiekį surastose substancijoje. Išimtys lentelėse iš esmės nustatytos tik dėl narkotinių augalų, konkrečiai dėl aguonų ir jų dalių ekstrakto (netinkamo tiesiogiai vartoti) bei koncentrato (tinkamo tiesiogiai vartoti). Pirmuoju atveju imamas bendras rastas tirpalo kiekis, antruoju – nustatinėjamas sausos medžiagos kiekis. Dar viena teisės akte nustatyta išimtis, liečianti augalus, yra ta, kad visiems keturiomis žvaigždutėmis pažymėtiems augalams (t. y. puošnioji vožtė ir jos dalys, gyslotasis vyklys ir jo dalys, kvaituliais šalavijas ir jo dalys, linažiedis sukutis ir jo dalys, grybai, turintys psilocibino arba psilocino, ir jų sporos bei svaigusis kvaitulis ir jo dalys) turi būti nustatinėjamas sausos medžiagos kiekis.

Trečiasis aspektas, kurį būtina atskirai aptarti, sietinas su BK 265 straipsnyje įvardyto didelio kiekio vertinimu ir apskaičiavimu. Analizuojamuoju klausimu yra dvi skirtingos nuomonės. BK komentare didelis kiekis traktuojamas taip pat kaip ir nustatinėjant narkotinių bei psichotropinių medžiagų kiekius kituose šio Kodekso straipsniuose,

28 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2007 m. gegužės 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje *P.T. v. Valskybė* (bylos Nr. 2K-7-217/2007).

29 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje *O.P. v. Valskybė* (bylos Nr. 2K-651/2007).

30 Įsigaliojusi nuo 2007 m. gruodžio 30 d.

t. y. vadovaujantis jau aptarta rekomendacine kiekių lentele. Tiesa, komentaro autoriai pažymi, kad teismų praktikoje laikomasi kitokios pozicijos.³¹ Tokią komentaro autorių nuomonę iš dalies būtų galima pateisinti, kadangi jau ankstesniame skyriuje išsiaiškino-me, kad patys augalai kaip vienetai yra įrašyti į narkotinių bei psichotropinių medžiagų sąrašą, o tai tarsi preziumuoja, jog ir jiems galioja lentelėse nustatyti kiekiai. Tuo tarpu teismų praktikoje šiuo klausimu laikomasi kitos ir, manytina, teisingesnės pozicijos, t. y. kad baudžiamosios atsakomybės kriterijumi yra pripažįstamas neteisėtai auginamų augalų kiekis, bet ne augalų masė arba joje esančios narkotinės medžiagos kiekis.³² Šią argumentaciją suponuoja įstatymo leidėjo BK 265 straipsnyje pateiktos formuluotės, kad baudžiamoji atsakomybė nustatoma už didelį kiekį augalų, bet ne narkotinių arba psichotropinių medžiagų. Be to, komentaro autorių nuomonės negalima laikyti teisinga dar ir dėl to, kad, aptikus augalus, atsižvelgiant į rekomendacinę lentelę, kiekviena kartą reiktų daryti juose esančios aktyvios medžiagos ekspertizes ir galimos situacijos, kai net ir aptikus didelius narkotinių augalų plotus, kai šis faktas bus nustatytas esant pradinėms augalų auginimo fazėms, pačių aktyviųjų medžiagų šiuose augaluose gali ir visai nebūti. Tuo tarpu vertinant pagal auginamų augalų skaičių, bet ne narkotinės medžiagos kiekį, tokiais atvejais vienareikšmiškai kiltų baudžiamoji atsakomybė pagal 265 straipsnį.

Atsižvelgiant į atliktą teisės aktų ir praktikos analizę laikytina, kad BK 265 straipsnyje įvardytas didelio kiekio požymis yra vertinamasis ir teismas kiekvienu konkrečiu atveju turėtų spręsti, ar surastų augalų kiekis (bet ne juose esančios aktyviosios medžiagos kiekis) yra didelis, ar ne. Remiantis esamais teismų praktikos pavyzdžiais, auginami ir keturi³³, ir aštuoni³⁴ kanapės augalai nėra pripažįstami kaip didelis kiekis, o tai ir savaime suprantama. Tokiais atvejais turėtų būti sprendžiamas klausimas dėl baudmės asmeniui pagal Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 107-2 straipsnį.³⁵ Tačiau reikia pažymėti, kad Administracinių teisės pažeidimų kodekse atsakomybė įtvirtinta tik už trijų augalų – opijinių aguonų, kanapių arba kokamedžių – auginimą. Tuo tarpu išsiaiškino-me, kad dabartiniu metu į sąrašus įtraukti jau iš viso devyni narkotinių ir psichotropinių medžiagų turintys augalai. Vadinas, aptikus kitų augalų kiekius, kurie nėra dideli, asmenys negalėtų būti nubausti administracine tvarka, o tai laikytina įstatymo spraga.

31 *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. Specialioji dalis. III tomas. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2010, p. 337.

32 Pavyzdžiui, Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. sausio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje *S. B. v. Valstybė* (bylos Nr. 1A-93-2005); Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 14 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje *R. P. ir A. E. v. Valstybė* (bylos Nr. 1A-27/2008).

33 Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 14 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje *R. P. ir A. E. v. Valstybė* (bylos Nr. 1A-27/2008).

34 *Ibid.*

35 Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. *Valstybės žinios*. 1985, Nr. 1-1.

3. Augalų auginimo atribojimo nuo narkotinių ir psichotropinių medžiagų gamybos problemos

Lietuvos teismų praktikos nagrinėjama tematika analizė leidžia daryti išvadą, kad teismai ne visuomet teisingai atriboja narkotinių augalų auginimą nuo narkotinių medžiagų gaminimo. Pavyzdžiui, 2009 m. gruodžio 4 d. nuosprendyje Lietuvos apeliacinis teismas, pasisakydamas dėl nuteistojo S. K. apeliacinio skundo, kanapės auginimą prilygina gamybos procesui, pasisakydamas, jog „iš byloje surinktų įrodymų matyti, kad S. K. specialiai tam pritaikytose patalpose, kanapes augino panaudodamas specialius įrenginius bei specialių žinių reikalaujančias technologijas. Šio proceso pasėkoje užauginti kanapės augalai pripažįstami vartoti tinkama narkotine medžiaga, todėl kanapių dirbtinio auginimo procesas, sukuriant specifines, augimą skatinančias sąlygas, prilyginamas narkotinių medžiagų gamybos procesui.“³⁶

Manytina, kad tokia išvada neatitinka nei Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, nei JT konvencijų nuostatų, be to, teiginys, kad kanapės augalas be jokio papildomo paruošimo yra tinkama vartoti narkotinė medžiaga, irgi nėra teisingas, kadangi kanapės bent jau turi būti išdžiovintos ir susmulkintos, t. y. reikalauja tam tikrų žaliavos paruošimo ypatumų.

Kaip žinome, *gaminimu* ir Konvencija, ir teismų praktika pripažįsta procesą, kurio metu gaunamos narkotinės arba psichotropinės medžiagos, nepriklausomai nuo gamybos būdo: žaliavos perdirbimo, pašalinių priemonių išvalymo, turimų komponentų sujungimo ir kitų panašių veiksmų³⁷.

Auginimą BK komentaro autoriai apibūdina kaip apimantį dvi stadijas – augalų sėjimą ir jų auginimą. *Sėjimu* pripažįstamas sėklų arba sodinukų pasodinimo į gruntą ar kitą terpę, kurioje jie gali augti, nepriklausomai nuo to, kur tai daroma (kieme, šiltnamyje, dėžėse, dirvožemyje ir kt.), procesas. Pats *uginimas* apibrėžiamas kaip į sąrašus įtrauktų augalų priežiūros veiksmai: ravėjimas, žemės purenimas, reguliarus laistymas, tręšimas, kenkėjų naikinimas ir kt.³⁸

Iš pateiktų apibrėžčių akivaizdu, kad visi baudžiamojoje byloje nurodyti veiksmai, t. y. kanapių dirbtinio auginimo procesas ir joms augti pritaikytos sąlygos įeina į augalų auginimo sąvoką, nes bet kokiam augalui būtinos tam tikros auginimo ir priežiūros sąlygos.

Manytina, kad tokiai teismo argumentacijai analizuojamoje byloje įtakos galėjo turėti šio straipsnio pirmoje dalyje aptartos problemos, sietinos su narkotinių bei psichotropinių medžiagų samprata, kai į minėtą sąrašą įrašomi ir patys augalai.

Minėtus baudžiamosios bylos netikslumus iš esmės ištaisė Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, 2010 m. gegužės 11 d. nutartyje pasisakęs, kad „Nuteistojo S. K. prašymas perkvalifikuoti jo veiką į BK 265 straipsnio 1 dalį netenkintinas, nes ši sudėtis apima

36 Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. gruodžio 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje *Valstybė v. P. K., S. K.* (bylos Nr.1A-170/2009), p. 9.

37 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimas Nr. 37, *supra* note 10, p. 435.

38 Baudžiamąjo kodekso komentaras, *supra* note 31, p. 336.

*tik neteisėtą kanapių auginimą, t. y. pasėlių priežiūrą. Jeigu kaltininkas draudžiamus auginti pasėlius nuėmė ir iš jų pradėjo gaminti ar pagamino narkotinių medžiagų, jis turėtų atsakyti pagal nusikaltimų sutaptį – BK 265 straipsnio 1 dalį ir atitinkamą BK 260 straipsnio dalį. S. K. kaltinimas pagal BK 265 straipsnio 1 dalį nepateiktas, jo nusikalstamai veikai kvalifikuoti pagal BK 260 straipsnio 3 dalį pakanka pripažinti, kad jis gamino ir laikė labai didelį kiekį kanapių.*³⁹

Ši Aukščiausiojo Teismo argumentacija labai paprastai ir aiškiai atskleidžia esminį skirtumą tarp narkotinių augalų auginimo bei narkotinių medžiagų gamybos. Kol augalai yra žemėje (arba kitoje substancijoje, kurioje jie auginami), tai dar yra auginimo procesas, o tai, manytina, ir atitinka tikrąją augalų auginimo sampratą ir ji negali pasikeisti vien dėl to, kad specifiniams augalams augti reikia sudaryti specialias augimo bei priežiūros sąlygas. Tuo tarpu derlių (arba jo dalį) nuėmus ir atlikus papildomus veiksmus, prasideda gamybos procesas. Todėl tais atvejais, kai nustatomi ir asmenų veiksmai, įtvirtinti BK 259–260 straipsniuose, ir augalų auginimas pagal BK 265 straipsnį, kaltinamųjų veiksmai turi būti kvalifikuojami iš sutapties, nes nė viena sudėtis neapima kitos sudėties nusikalstamų veikų.

Išvados

1. Lietuvoje augalai, savyje turintys narkotinių arba psichotropinių medžiagų, nuo 2000 m. pradžios yra įtraukti į narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašus, nors paprastai tik atskiros šių augalų dalys yra narkotizuojančios bei panaudojamos narkotikų gamybai.

2. Sisteminė Lietuvos teisės aktų ir 1961 m. bei 1971 m. Jungtinių Tautų konvencijų analizė leidžia daryti išvadą, kad tokia Lietuvos pozicija neprieštarauja minėtų konvencijų nuostatoms, nors ir gali kelti tam tikrų praktinių problemų.

3. Nustatyta, kad į narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašus nėra įtrauktas kokamedis, o tai reiškia, kad pagal esamą BK 265 straipsnio redakciją asmenims nėra nustatyta baudžiamoji atsakomybė už didelio kiekio kokamedžių auginimą.

4. Tyrimo metu buvo nustatyta, kad esama Narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymo 8 straipsnio formuluotė draudžia Lietuvoje auginti opijines aguonas, kanapes bei kokamedžius, tačiau toks draudimas nenumatytas dėl kitų, naujai įtrauktų į sąrašus, augalų, o tai leidžia daryti prielaidą, kad auginti minėtus naujus augalus kaip ir nėra uždrausta.

5. Atlikta teisės aktų ir teismų praktikos analizė leidžia daryti išvadą, kad narkotinių bei psichotropinių medžiagų kiekis skirtingai turi būti nustatinėjamas taikant BK 265 straipsnį ir likusius šio Kodeksio skyriaus straipsnius:

a) pirmuoju atveju didelis kiekis yra vertinamasis požymis, kurį teisėsaugos pareigūnai turi vertinti kiekvienoje byloje, atsižvelgdami į konkrečias faktines aplinkybes (tokias kaip augalų skaičius, užsėtas plotas ir kt.);

39 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gegužės 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje P. K., S. K. v. *Valstybė* (bylos Nr.2K-185/2010).

b) antruoju atveju reikia vadovautis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintomis rekomendacinėmis lentelėmis.

6. Pažymėtina, kad pagal esamą Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 107-2 straipsnio formuluotę galima nubausti asmenį tik už trijų augalų – kanapės, opijinių aguonų ir kokamedžių – auginimą, o tai laikytina minėto straipsnio spraga.

7. Narkotinių arba psichotropinių medžiagų turinčių augalų auginimas, net ir sudarant jiems specialias auginimo sąlygas bei naudojant specialią įrangą, neturėtų būti traktuojamas kaip narkotinių ir psichotropinių medžiagų gamyba.

8. Narkotinių ir psichotropinių medžiagų gaminimu laikytinas procesas, kai prasižada žaliavos perdirbimo, pašalinių priemaišų išvalymo, džiovinimo bei panašūs veiksmai, t. y. kai augalai arba atskiros jų dalys atskiriamos nuo augalo ar išimamos iš terpės, kurioje jie augo.

Pasiūlymai

1. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos įsakymu patvirtintą narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašą papildyti, į pirmąjį sąrašą įrašant kokamedžio krūmą.

2. Pakeisti Narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymo 8 straipsnio formuluotę, nurodant, kad Lietuvoje draudžiama auginti visus į narkotinių bei psichotropinių medžiagų sąrašus įrašytus augalus.

3. Pakeisti Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 107-2 straipsnio formuluotę, nurodant, kad atsakomybė numatyta už augalų, įrašytų į narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašą, auginimą.

Literatūra

Commentary on the Single Convention on Narcotic Drugs, 1961. Prepared by the Secretary General in accordance with paragraph 1 of Economic and Social Council resolution 914 D of 3 August 1962. New York: United Nations, 1973.

Commentary on the Convention on psychotropic substances. Done at Vienna on 21 February 1971. New York: United Nations, 1976.

Gruodytė, E. *Narkotikai ir baudžiamoji atsakomybė.* Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004.

Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. sausio

19 d. nutartis baudžiamojoje byloje *S. B. v. Valstybė* (bylos Nr. 1A-93-2005).

Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 14 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje *R. P. ir A. E. v. Valstybė* (bylos Nr. 1A-27/2008).

Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. gruodžio 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje *Valstybė v. P. K., S. K.* (bylos Nr. 1A-170/2009).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2007 m. gegužės 3 d. nutartis bau-

- džiamojoje byloje *P. T. v. Valstybė* (bylos Nr. 2K-7-217/2007).
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. birželio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje *Valstybė v. G. A.* (bylos Nr. 2K-456/2007).
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje *O. P. v. Valstybė* (bylos Nr. 2K-651/2007).
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gegužės 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje *P. K., S. K. v. Valstybė* (bylos Nr. 2K-185/2010).
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2002 m. birželio 21 d. nutarimas Nr. 37 „Dėl teismų praktikos nagrinėjant psichotropinių ar narkotinių medžiagų grobimo, neteisėto šių medžiagų ir jų pirmos kategorijos pirmtakų (prekursorių) gaminimo, įgijimo, laikymo, gabenimo, siuntimo, pardavimo ar kitokio platinimo baudžiamąsias bylas (BK 232-1, 232-2, 232-5, 232-10 str.)“⁴. *Teismų praktika*. 2002, 17.
- Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. *Valstybės žinios*. 1985, Nr. 1-1.
- Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 89 -2741.
- Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis*. III tomas. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2010.
- Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 8-161.
- Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos įsakymas „Dėl Narkotinių ir psichotropinių medžiagų nedidelio, didelio ir labai didelio kiekio nustatymo rekomendacijų“. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 41-1899.
- Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas „Dėl Narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašo dalinio pakeitimo“. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 59-1939.
- Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas „Dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 42-1043.
- Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas „Dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 4-113.
- 1961 m. Bendroji narkotinių medžiagų konvencija. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 51-1768.
- 1971 m. Psichotropinių medžiagų konvencija. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 50-1743.

PROBLEMATIC ASPECTS OF SUBJECT MATTER IN CRIMINAL DEEDS, RELATED TO ILLEGAL DISPOSITION OF NARCOTIC DRUGS AND PSYCHOTROPIC SUBSTANCES

Edita Gruodytė

Vytautas Magnus University, Lithuania

Summary. *Lithuania's legislation, establishing criminal liability for illegal disposition of narcotic drugs and psychotropic substances, uses two different terms while identifying the subject matter for criminal deeds: "narcotic and psychotropic substances" and "plants, incorporated into the lists of controlled substances." The legislation in article 269 of the Lithuanian criminal code explains that narcotic and psychotropic substances, indicated in the*

respective chapter of the Lithuanian criminal code, shall be those substances that are included in the lists of narcotic and psychotropic substances as approved by the Ministry of Health of the Republic of Lithuania. Plants having narcotic drugs and psychotropic substances are not introduced into this definition although the exception of the coca bush¹ is enumerated in the lists of controlled substances. This described present position brings in a certain intricacy when deciding when a perpetrator should be punished only for illegal cultivation of plants and when he should be punished also for other illegal acts with narcotic and psychotropic substances.

The second problem is connected to the quantity of narcotic drugs and psychotropic substances. In Lithuania the most important criteria of narcotic drugs and psychotropic substances that helps to define the criminal liability is the quantity of these substances. The legislation distinguishes small, large and very large quantities and by order of the Ministry of Health of the Republic of Lithuania, the recommendations of small, large and very large quantities are established. Analysis of Lithuanian court practice reveals that courts almost always strictly follow the given quantity recommendations while the table has no binding power and the courts, after investigating all circumstances of the case, could infringe the given recommendations. There are two opinions on how to evaluate a quantity of plants, because criminal liability is established only for the cultivation of a large quantity of plants. Commentators of the criminal code suggest usage of the mentioned quantity recommendations while the court practice takes a better position and evaluates the number of plants, but not the weight of the plants or the amount of narcotic or psychotropic substances in a plant.

The third issue discussed in the article is the differentiation of the cultivation processes in the manufacturing of narcotic drugs and psychotropic substances, because in court practice some interesting opinions can be found.

Enumerated legislative and practical questions are analyzed in the article, and using linguistic, historic, comparative and other scientific methods, it takes into account the legal position of UN Conventions (especially the Single Convention of 1961 and 1971 Convention on Psychotropic Substances), and the commentaries of these Conventions as answers to problem issues are provided.

Keywords: narcotic drugs and psychotropic substances, plants, 1961 Single Convention on Narcotic Drugs, 1971 Convention on Psychotropic Substances, criminal liability

Edita Gruodytė, Vytauto Didžiojo universiteto Teisės fakulteto Viešosios teisės katedros profesorė. Mokslinių tyrimų kryptys: baudžiamoji teisė ir procesas, tarptautinio pobūdžio nusikaltimai, prekyba žmonėmis, narkotikais, ginklais, tarptautinė viešoji teisė, ES baudžiamoji teisė.

Edita Gruodytė, Vytautas Magnus University, Faculty of Law, Department of Public Law, professor. Research interests: criminal law and procedure, crimes of international character, trafficking in human beings, drugs and guns, international public law, EU criminal law.

1 The position of the legislation allows for the conclusion that there is no criminal liability for cultivation of coca bush in Lithuania.